

*Затверджено до друку
та рекомендовано до поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Інституту держави і права
ім. В.М. Корецького НАН України
(протокол № 7 від 30 червня 2016 р.)*

**Збірник затверджено Міністерством освіти і науки України
як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати
дисертаційних досліджень**

**Збірник включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus international (Варшава, Польща). Статті збірника
привірюються до публікацій у зарубіжних фахових виданнях**

Редакційна колегія

Шемшученко Ю. С. – доктор юридичних наук, академік НАН України (голова редколегії);
Кресіна І. О. – доктор політичних наук (головний редактор); **Акуленко В. І.** – доктор юридичних наук;
Андрійко О. Ф. – доктор юридичних наук; **Бабкін В. Д.** – доктор юридичних наук; **Батанов О. В.** – док-
тор юридичних наук; **Батлер Уільям Елліот** – доктор юридичних наук, іноземний член НАН Украї-
ни (США); **Голосов Г. В.** – доктор політичних наук (Європейський університет, м. Санкт-Петербург, РФ);
Горбатенко В. П. – доктор політичних наук; **Денисов В. Н.** – доктор юридичних наук; **Кваша О. О.** – док-
тор юридичних наук; **Коваленко А. А.** – доктор політичних наук; **Костенко О. М.** – доктор юридичних
наук; **Кресін О. В.** – кандидат юридичних наук; **Кулинич П. Ф.** – доктор юридичних наук; **Лойко Л. І.** –
доктор політичних наук; **Малишева Н. Р.** – доктор юридичних наук; **Нагребельний В. П.** – кандидат
юридичних наук; **Онїщенко І. Г.** – доктор політичних наук; **Онїщенко Н. М.** – доктор юридичних наук;
Пархоменко Н. М. – доктор юридичних наук; **Придлузький С. В.** – доктор юридичних наук;
Сіренко В. Ф. – доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України; **Скрипнюк О. В.** – доктор
юридичних наук; **Тимченко Г. П.** – доктор юридичних наук; **Усенко І. Б.** – кандидат юридичних наук;
Хуторян Н. М. – доктор юридичних наук; **Шкляр Л. Є.** – доктор політичних наук; **Ющик О. І.** – доктор
юридичних наук.

Д 36 **Держава і право** : Збірник наукових праць. Серія Юридичні науки. Випуск 72 /
Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К. : Вид-во «Юри-
дична думка», 2016. – 514 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, державного
управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького,
аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального
права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне отри-
мати знання з юридичних наук.

Адреса редакції

01601, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к. 211
Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
тел. 279-73-96, факс 278-54-74

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО, КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА

УДК 343.92

В. І. ТИМОШЕНКО

КРИМІНАЛІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА ЯК ФОРМА АНОМІЇ

Розглядаються особливості юридичної (правової) аномії, причини її виникнення, типові прояви аномічних процесів у правовому просторі та їх наслідки. Обґрунтовується думка, що аномія є одним з основних криміногенних факторів. Визначаються загрози, що є наслідком криміналізації суспільства.

Ключові слова: аномія, криміналізація суспільства, злочинність, протиправна поведінка, беззаконня.

Тимошенко В. И. Криминализация общества как форма аномии

Рассматриваются особенности юридической (правовой) аномии, причины ее возникновения, типичные проявления аномических процессов в правовом пространстве и их последствия. Обосновывается мнение, что аномия является одним из основных криминогенных факторов. Определяются угрозы, которые являются следствием криминализации общества.

Ключевые слова: аномия, криминализация общества, преступность, противоправное поведение, беззаконие.

Tymoshenko Vira. Criminalization of society as a kind of anomia

The article considers peculiarities of juridical (legal) anomia, its causes, and typical manifestations of anomical processes in the legal framework as well as their consequences. It substantiates the opinion that anomia is one of the main criminogenic factors. The article defines the treats resulting from criminalization of society.

Key words: anomia, criminalization of society, crime, unlawful conduct, lawlessness.

Одним із пріоритетів сучасної державної політики України має бути забезпечення умов реалізації прав і свобод людини і громадянина. Вказаному процесу можуть перешкоджати різноманітні обставини, адже у сучасному суспільстві відбулись глибокі негативні зміни, про що свідчить деформована правова свідомість, низький рівень правової культури населення, його моральна деградація і, як наслідок, – небачений ріст злочинності, яка складає реальну загрозу національній безпеці і конституційному ладу України. Наявність злочинності найчастіше пов'язується з кризовим станом суспільства, погіршенням економічної ситуації, обмеженням доступу до законних способів досягнення успіху і реалізації законних інтересів для більшості населення. Проблема ускладнює та обставина, що населення звикає до щоденних повідомлень про вибухи, жертви, замовні вбивства, терористичні акти та інші кримінальні явища, нерідко сприймає такі новини як необхідну даність. У науковій літературі, у повідомленнях засобів масової інформації все частіше піднімається питання про зниження порогу чутливості до злочинної агресії, про наближення суспільства до рівня несприйнятливості аморальної поведінки саме як аморальної, девіантної. Сучасна людина дезорієнтується, вона втрачає здатність розрізняти соціально-позитивну і негативну, злочинну поведінку. За таких умов можна говорити про наявність у суспільстві специфічної форми аномії, аналізу якої присвячена дана стаття.

Терміном «аномія» (фр. *anomie*, англ. *anomy*, від грец. *ἄ* – негативна частка, *νόμος* – закон; букв. беззаконня, безнормність) – по-

значають порушення в ціннісно-нормативній системі суспільства, за якого спостерігається низький ступінь впливу соціальних норм на поведінку індивіда, певні сфери суспільного життя, типи соціальних відносин і поведінки людей випадають з кола нормативного регулювання, відсутні необхідні для цього норми або значна частина населення не вважає своїм обов'язком дотримуватись чинних норм¹. Такий стан є проявом соціальної патології.

Аномія характерна для перехідних епох, які супроводжуються розпадом суспільства на корпоративні групи, руйнацією соціальних стереотипів поведінки, зміною моральних цінностей, навіть їх втраченою, що призводить до психологічного дискомфорту населення, його дезорієнтації, розгубленості, дезадаптації і масової девіантної поведінки, аж до самогубств. Характерною рисою аномії є ситуація, коли відсутні еталони, стандарти, критерії порівняння себе з іншими членами суспільства, що дали б можливість оцінити своє місце у суспільстві і обрати прийнятні зразки поведінки. Невизначеність становища індивіда призводить до втрати його зв'язків з конкретною соціальною групою, до руйнації солідарності. Особливо різке та інтенсивне посилення аномії спостерігається при зародженні та розвитку глибоких і системних кризових процесів, коли відбувається розпад системи соціального захисту населення, різке зниження рівня життя громадян. У результаті виникає свого роду нормативний вакуум, який поглинає правові, моральні та інші регламентуючі основи суспільного буття, індивідуальної та масової свідомості². Нормативно-правовий фактор, як один із факторів, що характеризують дезінтеграційні соціальні зміни (поряд з цивілізаційним, культурним та антропологічним факторами), проявляється у деформації правової свідомості, втраті імперативності законів, падінні престижу права, різкому і значному звуженні сфери нормативного регулювання. Вказаний стан одержав назву юридичної (правової) аномії.

Причинами виникнення юридичної (правової) аномії є: а) панування телеологічної стратегії політико-правового та соціально-економічного реформування; коли відбувається відмова від еволюційної моделі розвитку основних сфер життєдіяльності, реалізація прагнення владних еліт використовувати різного роду рецеповані інсти-

тути для досягнення бажаних цілей, при цьому об'єктивні тенденції в процесі такого перетворення ігноруються; б) антидемократична трансформація інститутів публічної влади, що спираються на репресивні методи і принципи негативного права з метою підтримки порядку і цілісності національного політико-правового простору; в) нормативні акти, конституційні інститути, що виникають в державі перехідного типу (приватна власність, виборність органів влади та ін.) вступають у протиріччя з сукупністю «неформальних регуляторів» поведінки як населення, так і багатьох представників публічної влади; г) недієвість закону, яка зумовлює неможливість правовими способами реалізувати базові потреби та законні інтереси, що змушує індивіда шукати обхідні шляхи їх задоволення. До типових проявів аномічних процесів у правовому просторі відносяться: локальні і масштабні форми насильства, що виникають на міжнаціональному та/або соціально-економічному ґрунті; лавиноподібний характер росту злочинності; маргіналізація різних верств населення; поширення неправового способу вирішення конфліктів у сфері бізнесу, політиці, сімейно-побутових відносинах та ін.; орієнтація в основному на фізичне насильство щодо своїх опонентів при вирішенні будь-яких спорів; криміналізація різних структур державної влади, окремих посадових осіб³.

Поняття «аномія» у значенні беззаконня було відомо ще Платону (428–347 рр. до н.е.). Згадки про феномен аномії на рівні індивіда можна знайти в текстах Старого і Нового Завіту. Аномія або беззаконня в Біблії пов'язується з гріхом та інтерпретується як стан окремо взятої особистості. Наукова концептуалізація проблеми аномії як девіантної поведінки особистості та кризового стану суспільства вперше була проведена в ході аналізу причин самогубств французьким соціологом і філософом Е.Дюркгеймом (1858–1917), який бачив у ній продукт руйнування солідарності. Під аномією Е.Дюркгейм розумів відсутність регуляції, «безнормність», девальвацію культурних норм людини, її світогляду, ментальності, совісті внаслідок революційного розвитку суспільства, коли суспільні цінності, норми, соціальні зв'язки або відсутні, або нестійкі і суперечливі. З одного боку, люди втрачають орієнтацію у суспільних відносинах, а з іншого, до-

тримання колишніх норм не призводить до забезпечення їхніх потреб. Адже все, що порушує стабільність, призводить до неоднорідності, нестійкості соціальних зв'язків, до руйнації колективної свідомості, породжує порушення суспільного порядку, дезорганізує людей, і в результаті з'являються різні види девіацій.

У ХХ ст. явище аномії досліджували американські соціологи Р.М. Макайвер (1882–1970) і Р.К. Мертон (1910–2003). Зокрема Р.М. Макайвер акцентував увагу на тому, що людина за стану аномії не стримується моральними нормами, вона втратила почуття обов'язку, відчуття існування інших людей. Вона скептично ставиться до життєвих цінностей інших. Причини аномії на його думку – індивідуалізм, самотність, протиріччя між нав'язаними суспільством потребами та можливостями їх задоволення. Крайнім же проявом аномії є зростання злочинності (особливо із застосуванням насильства) і зростання числа самогубств⁴.

Р.К. Мертон у своїй статті «Соціальна структура і аномія» (1938) пов'язав концепцію аномії Е.Дюркгейма з проблемами кримінології. Одна з головних ідей Р.К. Мертона полягає у тому, що основною причиною злочинності є протиріччя між цінностями, на досягнення яких суспільство спрямовує людей, і можливостями їх досягнення за правилами, що встановлені суспільством. Як наслідок, людина, що не змогла отримати певні цінності за наявними правилами, починає заперечувати правила і прагне отримати бажане за будь-яку ціну. На його думку, антисоціальна поведінка набуває значних масштабів лише тоді, коли система культурних цінностей звеличує певні символи успіху, загальні для населення в цілому, в той час як соціальна структура суспільства жорстко обмежує або повністю усуває доступ до апробованих засобів оволодіння цими символами для більшої частини того ж самого населення⁵.

Стаття Р.К. Мертона дала потужний імпульс використанню феномена аномії при поясненні причин злочинності. Так, С.Г. Кара-Мурза розглядає злочинність, особливо із застосуванням насилля, не лише як гострий і радикальний прояв аномії, а разом з тим і як її генератор⁶. В.М. Дрьомін стверджує, що за ступенем впливу на поведінку людей соціальна аномія являє собою один з основних

криміногенних факторів⁷. Аномія стає джерелом зростання ступеня конфліктності у соціальних відносинах. З нею пов'язаний ріст злочинності як результат зіткнення груп з різним статусом, різними життєвими нормами і ціннісними критеріями.

Специфіка сучасного суспільства полягає у його небувалій кримінальній насиченості. Масові трансформаційні процеси в економіці, політиці, соціальній і духовно-моральній сферах спричиняють зміни різного характеру, у тому числі й дезорганізаційні, одним із проявів яких є криміналізація суспільства⁸. Під криміналізацією зазвичай розуміють не лише збільшення числа зареєстрованих злочинів і осіб, які їх вчинили, а й більш складний соціальний феномен. Криміналізація суспільства – це така форма аномії, коли стирається сама можливість розмежування соціально позитивної і негативної поведінки. Злочинний світ за таких умов суттєво впливає на всі грані суспільного життя. Крім того, криміналізація означає появу таких поведінкових актів, які раніше фіксувались як поодинокі випадки, або не фіксувались зовсім. Наприклад, замовні вбивства, захоплення заручників, відкритий терор. Криміналізація проявляється і в духовній сфері про що свідчить, наприклад, зростаючий правовий нігілізм. Субкультура злочинного світу заповнює існуючі духовно-культурні порожнечі. У результаті деформуються ціннісні орієнтації населення, знижується поріг нетерпимості до злочинності, стирається межа між аморалізацією і злочинністю. Право як цінність, регулятор поведінки все більше замінюється сваволею, груповою доцільністю.

Криміналізація суспільних відносин у результативному аспекті передбачає особливі соціальні явища, що являють собою підсумок генезису злочинності в цілому. Це завжди негативні, пов'язані з протиправною (у тому числі злочинною) поведінкою явища або процес збільшення кількості злочинів, що відбувається як за рахунок стійких, схильних до самоорганізації та структурування кримінальних відносин, так і за рахунок короткострокових криміналізованих відносин, а також його результат. Криміналізовані відносини зазвичай фрагментарні і короткострокові. Кримінальні ж відносини, навпаки, мають тенденцію до самоорганізації та інституціоналізації.

Криміналізація суспільних відносин у широкому розумінні слугує передумовою криміналізації діянь. Криміналізація суспільних відносин у вузькому розумінні завжди є похідною від криміналізації діянь. Це пов'язано з тим, що вести мову про криміналізацію суспільних відносин можна лише тоді, коли фізичними особами здійснюються діяння, піднесені волею законодавця до рівня злочинних і караних⁹.

Негативним результатом криміналізації суспільних відносин стає кримінальне суспільство, кримінальна економіка, кримінальна особистість, кримінальна влада і т.д. Зокрема кримінальна влада є підструктурою державно-політичної влади, яка характеризується корумпованістю, безвідповідальністю, здійснюється особами з криміналізованою свідомістю, що використовують кримінальні технології. Правова аномія також породжує ланцюг деструктивних змін, спрямованих на розширення сфери неправової свободи, неефективності контролю держави за виконанням законів і підзаконних актів, кримінальне переродження базових соціальних інститутів. Криміналізація вражає і правоохоронні структури. Одним із головних елементів криміналізації суспільства слід визнати різке зростання злочинності, що можна спостерігати зараз. Так, лише у Києві за два місяці 2016 року було викрадено 357 автомобілів – це на 44% більше, ніж за аналогічний період минулого року (248 машин), квартирних крадіжок за два місяці нарахували на 13% більше – одна тисяча сто вісімдесят вісім крадіжок. Тільки за січень 2016 р. скоєно 425 грабежів (розкрито 62), тоді як в січні минулого року таких випадків було 303 (70 розкрито)¹⁰. Статистика свідчить про значне зростання кількості вбивств в Україні в останні два роки. За даними ГПУ, число умисних вбивств зросло з 5,9 тис. у 2013 р. до 8,2 тис. у 2015 р. Збільшилася і кількість випадків викрадень людей. У 2013 році в Україні ГПУ зафіксувала 13 тисяч особливо тяжких злочинів, а в 2015-му – вже 21,5 тисяч¹¹. Аналіз стану протидії злочинності, проведений Генеральною прокуратурою України, свідчить про низку негативних тенденцій, зокрема збільшення кількості тяжких та особливо тяжких злочинів певних категорій при одночасному зниженні рівня їх розкриття. Станом на кінець січня 2016 р. нерозкритими залишилися майже дві тисячі розбійних

нападів, понад 15 тисяч грабежів та 200 тисяч крадіжок (з них 17 тисяч – з домівок жителів України), вчинених протягом 2015 р. Суцтве послаблення протидії злочинності спричиняє підвищення рівня зухвалості злочинців через створення у них уявного почуття безкарності, що у свою чергу призводить до вчинення більш тяжких злочинів та негативно впливає на рівень довіри суспільства до інститутів державної влади в цілому та правоохоронної системи зокрема¹².

Таким чином, криміналізація суспільства є результатом дії факторів як об'єктивного, так і суб'єктивного походження. Соціокультурний вплив і тиск злочинного світу на суспільство, поширення і легітимізація його «моралі» нерідко відбувається за умов економічної і політичної кризи, падіння рівня життя народу. Існування в умовах невизначеності, неможливості законним шляхом реалізувати свої інтереси деформує ціннісні орієнтації населення, створює передумови для порушень закону, знижує поріг нетерпимості до злочинності, стирає межу між аморалізацією і злочинністю. Особа дезорієнтується у виборі цінностей і життєвих стратегій, втрачає здатність бачити межу між установками, що морально схвалюються й аморальними, позитивно сприймає девіантні способи задоволення потреб і досягнення цілей. Своєрідність аномії сучасного суспільства проявляється в процесі переходу соціуму від певного цілісного стану до стану фрагментарного, атомізованого. Досвід попередніх поколінь людей, які виховувались у душі колективізму, поваги і відчуття обов'язку перед іншими людьми в нинішніх умовах втрачається. Зараз суспільство все більше сприймається індивідом як поле битви за особисті інтереси незважаючи на законні інтереси інших осіб та економічні можливості суспільства.

Сукупність усіх десоціалізуючих факторів на психологічному рівні підштовхують людину до стану апатії, страху, депресії, агресії, конформізму, самогубства. За таких умов найбільш пристосованими виявляються саме конформісти і маргінали, які у випадку тиску або проблемної ситуації «забувають» про будь-які моральні принципи і поступаються власними переконаннями заради виживання, кар'єри, можливості реалізувати свої інтереси, або просто заради власних амбіцій. Маніпулятивний тип людини стає характерною рисою асоці-

ального суспільства, яке в результаті стає схильним до злочинної поведінки.

Важливою причиною криміналізації суспільства є техногенні, природні та соціальні катаклізми, особливо війни. Вони порушують психіку людей, посилюють соціальну нерівність, викликають дезорганізацію управління, у тому числі управління правоохоронними органами, що стає об'єктивною причиною протиправної поведінки багатьох людей. Суттєвим фактором протиправної поведінки є моральна деградація особистості і суспільства загалом. Це зумовлює необхідність дослідження етичних підстав людської поведінки. Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що необхідною складовою профілактики правопорушень, боротьби зі злочинністю є формування правосвідомості громадян. Держава, яка прагне досягти прогресу у подоланні злочинності, мусить сприяти тому, щоб високі моральні цінності стали значимими для людини. Лише у такому випадку можна сподіватися, що вона буде діяти відповідно до таких цінностей.

Суспільство не знає всіх причин протиправної поведінки, а тому не може їх усунути. Чимало причин добре відомі, але на даному етапі розвитку немає ефективних способів їх усунення. Так, наприклад, матеріальні труднощі, відсутність стабільності і перспективи, несправедливість тягне за собою не лише невдоволення, агресію, апатію, а й прагнення вирішувати свої проблеми протиправними способами. Разом з тим людина, що задовольнився на певному життєвому етапі всі свої основні потреби, може відчувати стан екзистенціального вакууму – спустошеності і відсутності сенсу буття. Людина повинна завжди до чогось прагнути, мати якусь мету, яка змушує її шукати нові розумні потреби і законні способи їх задоволення. Ця проблема повинна вирішуватися як за допомогою виховання, так і шляхом зміни умов існування людини.

Нерідко в науковій літературі можна почути думку, що криміналізації суспільства сприяє смиренність і байдужість населення. Зазначена тенденція в значній мірі пов'язана з психологічним станом людей, які відчувають відчай у сьогоденні і страх перед непередбачуваним майбутнім. Незахищеність перед бідністю, сваволею чинов-

ників, корупцією доповнюється страхом перед злочинністю за бездіяльності правоохоронних органів. За таких умов юридична наука мусить більш активно долучатись до розробки заходів протидії правопорушенням. Перш за все необхідно знайти способи визначення мотивів поведінки людини, в тому числі і прихованих. Це буде сприяти як подоланню стану аномії, так і належній реалізації прав і свобод людини і громадянина.

1. *Быченков В.М.* Аномия [Электронный ресурс] / Быченков В.М. // Новая философская энциклопедия. – Режим доступа : <http://iph.gas.ru/elib/0180.html>
2. *Горшенин В.М.* Аномия как общественный феномен: социально-философский анализ : дисс. ... канд. филос. наук : 09.00.11 [Электронный ресурс] / Горшенин В.М. ; Дальневосточный гос. ун-т путей сообщения. – Хабаровск, 2004. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/anomiya-kak-obshchestvennyi-fenomen-sotsialno-filosofskii-analiz>
3. *Бороздина М.С.* Юридическая аномия в институциональной трансформации современной российской государственности : дисс. ... канд. полит. наук : 23.00.02 [Электронный ресурс] / Бороздина М. С.; Федеральное гос. образовательное учреждение высшего проф. «Ростовский юридический институт МВД России». – Ростов-на-Дону, 2009. – 148 с. – Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/yuridicheskaya-anomiya-v-institutsionalnoi-transformatsii-sovremennoi-rossiiskoi-gosudarstve>
4. *Кара-Мурза С.* Угрозы для России: аномия [Электронный ресурс] / Кара-Мурза С. – Режим доступа : <http://centero.ru/chair/ugrozy-dlya-rossii-anomiya>
5. *Мертон Р.К.* Социальная структура и аномия [Электронный ресурс] / Мертон Р.К. // Социология преступности (Современные буржуазные теории) ; пер. с фр. Е.А. Самарской ; ред. перевода М.Н. Грецкий. – М. : Изд-во «Прогресс», 1966. – С. 299-313. – Режим доступа : http://scepssis.net/library/id_632.html
6. *Кара-Мурза С.Г.* Аномия в России: причины и проявления [Электронный ресурс] / Кара-Мурза С.Г. – М. : Научный эксперт, 2013. – С. 179. – Режим доступа : <http://sartracc.ru/Book/kharamurza.files/anomiya.pdf>
7. *Дремин В.Н.* Социальная аномия как криминологический феномен [Электронный ресурс] / Дремин В.Н. – Режим доступа : <http://crimi>

nology.onua.edu.ua/?p=294 8. Долгова А.И. Криминологическое развитие концепции аномии [Электронный ресурс] / Долгова А.И. – Режим доступа : <http://zachetka.rf/book/4292/185932> 9. Рудикова Н.И. Криминализация общественных отношений (теоретико-правовой аспект) [Электронный ресурс] / Рудикова Н.И. – Режим доступа : http://lomonosov-msu.ru/archive/Lomonosov_2007/25/rudikova@rambler.ru.pdf 10. Суслова И. Шашечки или ехать: статистика против реформы полиции [Электронный ресурс] / Суслова И. – Режим доступа : <http://zhzh.info/publ/63-1-0-8725> 11. Рост преступности. В Украине чаще грабят и убивают [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://korrespondent.net/ukraine/3627563-rost-prestupnosti-v-ukrayne-chasche-hrabiat-y-ubyvaut> 12. Генпрокуратура надала статистику щодо росту рівня злочинності в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zbroya.info/uk/blog/8802_genprokuratura-nadala-statistiku-shchodo-rostu-rivnia-zlochinnosti-v-ukrayini/

Tymoshenko Vira. Criminalization of society as a kind of anomia

The article considers peculiarities of juridical (legal) anomia, its causes, and typical manifestations of anomical processes in the legal framework as well as their consequences. The term “anomia” is used to denote disturbances in the value-and-standard system of society, where social standards are observed to have weak influence on behavior of individuals, certain aspects of social life, when types of social relationship and people’s behavior fall out of the regulatory framework of the standards, there is a lack of standards which are needed for that, or a major part of the population do not see it as their duty to observe the existing standards. In case of a legal anomia, one can observe deformations in legal consciousness of the people, loss of imperative nature of the law, decreasing status of law, abrupt and considerable narrowing of the field of life regulated by the standards. The article also considers causes for juridical (legal) anomia to emerge. It is specified that the peculiarity of modern society lies in its unparalleled saturation in crime. Criminalization of society is a kind of anomia where the very opportunity to separate socially positive and socially negative behavior becomes blurred. Subculture of the criminal underworld fills in the existing spiritual and cultural cavities. As a result, value systems of the

people become distorted, their level of intolerance to crime decreases, and the dividing line between amoralizing and crime disappears. Law as a value and regulator of behavior is more and more often replaced by self-will and group practicability. The negative result of criminalization in social relations is the criminal society, criminal economy, criminal personality, and criminal authority etc. In particular, criminal authority is a substructure of the state and political power characterized by corruption, irresponsibility and is implemented by persons with criminalized consciousness that use criminal technologies. Legal anomia also gives rise to a chain of destructive events meant to expand the field of non-legal freedom, inefficient government control over observance of laws and bylaws, and to criminal degeneration of basic social institutes. Criminalization also affects law enforcement bodies. Rapid increase in the number of crimes should be recognized as one of the major factors for criminalization of society. It has been proven that criminalization of society results from objective and subjective factors. Socio-cultural influence and pressure exerted on the society by the criminal underworld, spreading and “legitimizing” its morals often occurs in the circumstances of economic and political crisis accompanied with the deteriorating living standards of the people. Life in uncertain conditions, that provide few legal ways to implement people’s interests, leads to distortion of value paradigms of the people, creates preconditions for breaking the law, lowers crime intolerance threshold and blurs the line between amoralization and crime. The aggregate of all desocializing factors at the psychological level push a person towards the state of apathy, fear, depression, aggression, conformism and suicide. Under such circumstances, the most adaptable ones are those who are conformists and outcasts: in case of pressure or a problematic situation they “forget” all moral principles and give up their beliefs for the sake of survival, career opportunities, their interests or personal ambitions. A manipulated type of person becomes a characteristic feature of an asocial society which tends to favor criminal behavior. Moral degradation of personality and society in general becomes an important factor of unlawful conduct. It determines the need to study ethical grounds for human behavior. The juridical science must take a more active involvement in developing activities to counter violations of law. First of all, it is necessary to find methods to determine mo-

tives of human behavior including underlying motives. It will promote both overcoming of the anomy state and proper implementation of human and civil rights.

Key words: anomia, criminalization of society, crime, unlawful conduct, lawlessness.